

OPSTAND IN DE CATACOMBE

de catacombe van de Via Latina in Rome

U kunt hier een impressie opdoen van de sfeer en van de motieven die in de catacomben van Rome overheersten in de eerste eeuwen van het christendom.

Catacomben zijn openbare begraafplaatsen, gegraven in turf, waar de Romeinen hun doden met duizenden begroeven. Er heerste duisternis in die gangen, waarin je verloren kunt lopen. De Romeinen gebruikten kleine olielampjes en soms toortsen om de catacomben te bezoeken. Wel waren er lichtpunten, dankzij trechters die heel hoog tot aan de oppervlakte reikten en zo de ruimte verluchtten.

In **de eerste kamer** van de kerk hebben we die mysterieuze sfeer willen behouden. Je ziet foto's van enkele cubicula, Latijn voor "(slaap)kamers", waar welstellende families hun doden samen in een kamer begroeven zoals eerder de Etrusken deden. Je kunt die bezoeken in Tarquinia en Cerveteri, ten noorden van Rome.

Afbeelding 1: een cubiculum met in het centrum de afbeelding van de ontmoeting van Jezus en de Samaritaanse vrouw. Enkel het Evangelie volgens Johannes vertelt dit gesprek. Vele Bijbelverhalen vertellen ontmoetingen bij een put. Daar val je in het oog van iemand, zoals Sippora in de ogen van Mozes, of Rebekka in het oog van Eliezer, de knecht van Abraham die op zoek moet gaan naar een vrouw voor diens zoon Isaak.

Afbeelding 2: Het middendeel is duister. Gaat het om de zegen van Isaak voor zijn zonen Esau en Jakob? Wel duidelijk is het leerverhaal van Jona links en rechts van de boog. Jona wordt door een monster opgeslokt en Jona wacht onder zijn loofhutje op de vernieling van zijn aartsvijanden, de inwoners van Ninive.

Afbeelding 3: Daar het niet uitgesloten is dat de eerste christenen in de catacomben eucharistie of een agapè, een vriendenmaal, hielden om hun doden en vooral de martelaren te eren, vinden we hier bovenaan een maal en juist eronder de ontmoeting met de opgestane Christus in Emmaüs.

Van nu af bekijken we wat nader de Bijbelse afbeeldingen.

Afbeelding 4: de wonderbare redding van Mozes uit de Nijl, symbool van de dood. Tijdens hun slavernij moesten alle Hebreeuwse jongetjes verdronken of gedood worden omdat de Hebreeën te talrijk werden en een bedreiging vormden voor Egypte. De zus van Mozes heeft een mandje, een ark in het klein, gemaakt om haar broertje op de Nijl te laten drijven in de hoop hem zo uit de dood te redden. De prinses van Egypte ontdekt de baby aan de oevers en laat hem opvoeden aan haar hof.

Afbeelding 5: De opwekking van Lazarus door Jezus (Johannes-evangelie hoofdstuk 11). Opnieuw wordt uit het vierde evangelie geciteerd. Een grote massa volgt Jezus die naar het graf komt van zijn overleden vriend Lazarus - zijn naam betekent 'God redt'. Jezus roept de dode uit zijn graf met een dwingend woord "Lazarus, kom naar buiten". We horen in de stilte van de catacombe die stem weerklinken. Rechts de verwijzing naar de volgende episode.

Afbeelding 6: De binding van Isaak uit Genesis 22. Zeg nooit meer het "offer van Isaak." We zien twee verdiepingen: onderaan de ezel en de knechten die angstig hun meesters afwachten. Boven wordt de hand tegengehouden van Abraham, die meende dat hij aan God zijn zoon Isaak moest offeren, naar heidense wijze. Maar een engel van Jahweh (Gods eigenaam in de joodse Bijbel) houdt hem tegen en wijst naar een ram die in de plaats geofferd zal worden. Let op de weergave van de ezel en de kracht van de figuren.

Afbeelding 7: De ladder van Jakob uit Genesis 25. Jakob is op de vlucht voor zijn broer Esau, die hem wil vermoorden omdat Jakob hem bedrogen heeft. Jakobs naam betekent “bedrieger, hieltjeslichter”. Op zijn vlucht droomt Jakob van een ladder of een trap waar engelen op en neer van de aarde naar de hemel gaan. Jakob zal die plaats zegenen en de naam geven: Betel, huis van God.

Afbeelding 8 : De rechter Simson vecht tegen een leeuw, doodt hem; weken later is een bijenzwerm in het karkas gekomen (let op de bijen) en Simson kan van de honing eten. Hij zal er later een raadsel van maken: “Wat is zoeter dan honing en wat is sterker dan een leeuw. “ Simson, de zoon van de zon, overwint verschillende vormen van dood.

Afbeelding 9: Het maal van Jakob en Esau om het eerstgeboorterecht van hun blinde vader Isaak te bekomen. Geholpen door een list van moeder Rebekka zal de tweede zoon Jakob de zegen en het eerstgeboorterecht aan zijn vader ontfutselen. In de Bijbel wordt de voorrang aan de tweede gegeven om zo de erfopvolging van een dynastie onder kritiek te brengen.

Afbeelding 10: Vurige paarden brengen de profeet Elia naar de hemel voor de verbijsterende ogen van zijn leerling Elisa. Drie figuren uit het eerste testament hebben de dood niet ondergaan: Henoeh, Elia en Mozes.

Links en rechts zien we de maaltijd van Isaac en de binding van Isaac.

TWEEDE KAMER

In een tweede kamer met gewone verlichting zien we nog enkele merkwaardige opstandingsverhalen.

Afbeelding 11: In de dorre woestijn slaat Mozes water uit een rots voor de mopperende Hebreëen, die terug verlangen naar Egypte. Zelf door twijfel overmand slaat Mozes twee keer op de rots; hij zal als straf voor dit ongeloof het beloofde land niet binnengaan.

Afbeelding 12: Zoals eerder beschreven, maar nu veel duidelijker te zien: de redding van Mozes uit de doodsrivier (niet de Styx zoals in de antieke mythen). Interessant is het verband tussen het biezen mandje, het arkje in het klein, en de volgende afbeelding van Noach, die uit de grote ark verrijst.

Afbeelding 13 : Het verhaal van de redding van de wereld uit de zondvloed in Genesis 5 tot 9. We zien Noach in orante-houding (biddende houding) die na veertig dagen uit de ark bevrijd wordt, wanneer een duif met een groen palmtakje bewezen heeft dat de aarde weer droog wordt. In de catacomben behoren de duif, samen met de vis en het anker, tot een soort geheime code, die Christus en de opstanding verzinnebeelden.

Afbeelding 14: Drie taferelen uit het eerste testament. De slang verleidt Adam en Eva in het paradijs. De dronkenschap van Noach na de zondvloed. Daniël in de leeuwenkuil. Drie symbolen van opstanding uit de zonde, de dronkenschap en de leeuwen, vormen van dood.

Afbeelding 15: Nogmaals Mozes die water uit de rots slaat.

Afbeelding 16: Mozes doet zijn sandalen uit omdat hij zich in de nabijheid van het brandende braambos op zijn gemak voelt. Het verhaal uit Exodus 3 vertelt hoe God nabij komt in vuur omdat Mozes worstelt met het idee om zijn broeders uit Egypte, het land van de dood, te bevrijden. God wil daarbij zijn, het interesseert hem/haar.

Deze beperkte tentoonstelling kwam tot stand dank zij Marc Roseeuw en Patrick Perquy die de uitzonderlijke toelating kregen om in deze catacombe te filmen voor Braambos. YOT wilde langs deze weg het geluk van deze ontdekking met zoveel mogelijk mensen delen. Want de catacombe van de Via Latina zal niet voor het publiek opengesteld kunnen worden omwille van de kleine ruimte.

Deze tekst en andere info over dit project kan u raadplegen op **www.yot.be**